

Chadaina da salvament – sistem da sanadad

«Marellas» dal Radio Rumantsch sin disc cumpact, part 24

Las sirenas

Ina giada l'onn datti en l'entira Svizra in alarm d'emprova da las sirenas. Mintgama l'emprima mesemna da favrer. 7700 sirenas vegnan messas en funcziun per il test. En la Marella raquintan Othmar Schnoz e Walter Caprez da l'Uffizi da militar e protecziun civila dal Grischun co che quai funcziuna en il Grischun. Qua datti en tut 400 sirenas, pneumatikas ed electronicas, fixas e mobilas. Ma la Marella raquinta anc da tut autras sirenas, quellas da l'antica ch'eran misteriusas e fascinantas. Il publicist Iso Camartin manegia che las sirenas sin tetg sajan ina trivialitad cumpareglia cun la bellezza da las sirenas anticas. (Emissiun dals 1 da favrer 2004; redacziun: Maria Cadruvi).

Sche la tema regia – Tschernobyl e Fukushima

Tschernobyl e Fukushima en duas catastrofes che fan tema. Tema n'ha betg mo la glieud pertutgada directamain, ma er quella che vi-

va millis kilometers davent. En la Marella discurren nus cun ina mamma ch'ha bandunà il Giapun ord tema per ses uffants, cun in um ch'ha visità la zona morta da Tschernobyl e cun experts che mesiran la radioactivitad e che sa fatschentan da la tema en lur mintgadi professiunal. (Emissiun dals 24 d'avrigl 2011; redacziun: Pia Plaz).

Vegnir en ina lavina – spenderar persunas sutterradas en la lavina

Ir sper pista è sco da sgular – ir sper pista è ina fascinaziun. Ir sper pista po dentant esser ina fascinaziun ch'ha consequenzas. Gia quest onn hai dà insaquants accidents cun lavinas. Savens na pon questas persunas betg spenderar sazez. Ellas dovran agid, per exempel d'in chaun da lavinas. La Marella è stada sper pista ed ha accumpagnà in team da salvament. (Emissiun dals 24 da favrer 2008; redacziun: Paula Nay).

Tutgà dal chametg

Il chametg – in fenomen da la natira – ina nunditga stgargiada electrica. Per il solit pudain nus observar il chametg or dal lontan. E tuttina vegni adina puspè avant ch'il chametg tutga persunas u croda per terra en la vischinanza. Riccardo Demarmels, Genoveva Cadruvi, Josef Barbüda e Claudio Maissen han stui far da questas experientschas cun il chametg. En la Marella raquintan els tge ch'è capità e co els sa sentan oz cur ch'i chamegia. (Emissiun dals 14 da zercladur 2009; redacziun: Esther Berther).

REGA 1414 in clom d'agid – in salvament

La REGA ha evacuà passa 300 persunas suenter las malauras da questa stad. Quest eveniment va en l'istorgia sco

Emissiuns che tractan diversas fassetas dal sistem da sanadad.

FOTO: PD

eveniment central da l'onn 2005 da la REGA. Co lavura la REGA? Nus avain accumpagnà il medi superiur Hans Jacomet a sia lavur a las basas ad Erstfeld (UR) ed a Vaz Sut (GR). Nus dain infurmaziuns ed impressiuns da cas urgents e trais persunas raquintan da lur experientschas cun la REGA. (Emissiun dals 27 da november 2005; redacziun: Sergio Guetg).

Quatter bustabs calmants

Tuts enconuschan ils quatter bustabs – Rega. Co funcziunescha la fundaziun d'utilitad publica? La Marella dat in tgit davos las culissas. Nus visitain e dumandain collavuratur che lavuran en la centrala operativa, en il hangar, ma er en ils jets, las ambulanzas sgulantas, tge ch'els pensan e pertge ch'els lavuran tar la Rega a Kloten. (Emissiun dals 27 da favrer 2011; redacziun: Andrin Willi).

24 uras en la staziun intensiva

La staziun intensiva d'in ospital è in lieu che sveglia bleras emozions, blers pregiudizis e bleras dumondas. Tenor la statistica stattan ils pazients che vegnan en quella staziun en media 2,3 dis. E da 20 pazients mora 1. Nus essan stadas 24 uras senza interrupziun en la staziun intensiva da l'Ospital chantunal a Cuira. En in'emprima emissiun purtain nus ina reportascha da questas 24 uras. En la segunda emissiun vai per las dumondas: Tge incumbensa ha ina tala staziun in-summa? E quant lunsch duai la medischina moderna ir? (Emissiun dal 8 e 15 da settember 2002; redacziun: Maria Cadruvi e Daniela Cavelti).

Cur che secundas decidan tranter vita e mort – cun la tgirunza Giuanna Tschuor sin la staziun intensiva

Giuanna Tschuor è dapi radund 15

onnsgirunza. Suentar ch'ella ha lavurà en ina chasa da vegls ed en l'ospital da Glion, ha ella tschertgà ina nova sfida sin la staziun intensiva a Cuira. Qua tgi- ella persunas cun infarcts dal cor, ella vegn confruntada cun pazients suenter operaziuns u accidents grevs. Sia lavur è pretensiusa: squitsch e flexibilitad tutgan tar il mintgadi sco sang, infusiuns e squittas. Ils destins dals pazients en grevs e la tgirunza e mamma dovra ina pel dira. La Marella ha accumpagnà Giuanna Tschuor durant in di da lavur. (Emissiun dals 17 d'avust 2008; redacziun: Sara Hauschild).

Il Care Team Grischun

En cas d'accidents mortals, da catastrofes u d'in suicidi ha la polizia u la squadra da salvament la pussaivladad da clamar il Care Team Grischun. Quel è scolà per tgirar psicologicamain persunas en situaziuns extremas. Tgi è questa squadra, co èn els organisads, tge pon els porscher a pertutgads e confamigliars e daco dovri ozendi questa purschida? Anna Barbla Buchli, Corrado Gaudenzi e Peter Vincenz rapportan da lur experientschas en il Care Team Grischun e raquintan co ch'ins po calmar, sustegnair e tegnair sez la distanza vulida en situaziuns traumaticas. (Emissiun dals 23 da schaner 2011; redacziun: Guadench Dazzi).

Tgirunza – ina professiun da siemi pretensiusa

365 dis ad onn, 7 dis ad emna e 24 uras a di. Las tgirunzas han adina lavur. Saja quai en ospitals, chasas d'attempads u instituziuns da sanadad. In mastergn che pretenda bler, ch'è dentant er in mastergn da siemi per blers. En la Marella avain nus accumpagnà la tgirunza Cordula Bischof. Ella raquinta dal bel e dal main bel da sia lavur. (Emissiun dals 15 d'avrigl 2012; redacziun: Manuela Morgenthaler).

Eiko en l'ospital

Eiko è in chaun e chauns n'han pers nagut en l'ospital. Ma Eiko è in chaun particular, in chaun da terapia. Mintga trais emnas va el cun sia patrura Giuanna Clopeth a visitar uffants en l'Ospital chantunal a Cuira. La Marella ha accumpagnà els durant in di. La Marella è er stada tar la mussadra Franziska Hofer. Ella prenda Chelsea, ses chaun da terapia, cun ella en scolina. En Svizra datti bunamain 400 teams da terapia che fan visitas en ospitals, chasas da vegls e chasas d'impedids. Igl èn oravant tut dunnas che fan questa lavur voluntaria. Las visitas cun chauns da terapia na custan nagut. Ma per ils pazients pitschens e

gronds èn ellas da gronda valor. (Emissiun dals 13 da mars 2005; redacziun: Maria Cadruvi).

Transplantaziun d'organs

Strusch in tema da la medischina ha dà da discurren il davos temp tant sco la transplantaziun d'organs. In tema che polarisescha. Per ils ins è la donaziun d'organs in act d'amur per il proxim. Per ils auters è quai disturbà il ruau perpeten dals morts. En la Marella vegnan trais persunas a pled: Maria Spinatsch che viva cun in gnirunchel transplantà, Flurinda Raschèr ch'ha sias resalvas envers transplantaziuns e Daniel Candinas, professor e directur da la clinica per chirurgia da transplantaziun a l'ospital «Insel» a Berna ch'ha gia transplantà plirs tschient dirls/gniroms. (Emissiun dals 6 da zercladur 2004; redacziun: Maria Cadruvi).

Il center da paraplegichers a Nottwil

«Il pli grev èsi d'emprerder d'acceptar il destin», di in pazient (41) ch'è en la sutga da rodas. El è turnà avant duas emnas a chasa tar sia dunna e ses trais figls. Els davos indesch mais ha el passentà a Nottwil en il center da paraplegichers ch'è singular: 140 letgs, 750 collavuraturAs ed 1,2 milliuns donaturas. L'idea e l'iniziativa per quest project ha gi il medi Guido Zäch gia l'onn 1975. La Marella ha fatg ina visita. (Emissiun dals 27 da matg 2001; redacziun: Daniela Cavelti).

Tge èsi che fa vegnir sauns nus puspè? In'emissiu per la dumengia dals malsaus

Èsi la buna tgiara e l'operaziun reussida, èsi l'itg da tatta e l'oraziun u èsi il ruau e la bun'aria che fan vegnir sauns? Serafin Beer punctuescha cunzunt la voluntad da vegnir sauns. Ed Ursina Fried-Turnes manegia ch'il pli impurtant saja da surpigliar sez la responsabladad per quai che capita un ins. En la Marella raquintan els dus da lur experientschas. Ursina Fried-Turnes lavura a Meilen ed er a Lavin cun ses clients sin basa da lur siemis ed er tenor la metoda da «focusing». Serafin Beer è medi neurolog en la clinica da rehabilitaziun a Valens. Suentar che la diagnosa è fatga ed il tractament coordinà, è el en emprima lingia ina spezia da «coach» per ils pazients. (Emissiun dals 5 da mars 2006; redacziun: Maria Cadruvi).

Impedir, integrar e sustegnair

Il dumber da persunas cun impediments crescha cuntinuadamain. Dapi dus onns emprova l'Assicuranza d'invaliditad (AI) da tschiffar ed accumpagnar persunas cun problems da sanadad sche pus-

saivel avant ch'ellas daventian in cas per l'AI. Cun in program d'integrasiun vul ins impedir ch'insatgi crodia or dal process da lavur. Co vesa quai or en la pratica, tge porscha l'AI e tge ston prestar las persunas pertutgadas? En la Marella raquintan ils cussegliaders da l'AI sco er trais persunas cun problems da sanadad davart lur experientschas: in accident, in burnout u in segiurn en clinica psichiatrica. (Emissiun dals 24 da schaner 2010; redacziun: Guadench Dazzi).

Sustegn e controlla – l'agid social en il Grischun

Sonja Z. ha 30 onns, è mamma suletta e dapi 10 onns adina puspè dependenta da contribuziuns socialas. Co è quai sch'ins emprova e sa sfadia ed i na tanscha tuttina betg? Ella raquinta da ses mintgadi, da la nauscha conscienza e da l'isolaziun. Tgi survegn agid, quant è quai il mais e sut tge cundiziuns? Cun Patrick Degiacomi, lavurer social, e cun Jacqueline Giger Cahannes da l'Uffizi dal servetsch social dal Chantun dat la Marella in sguard en ils manuals e la contabilitad da l'agid social en il Grischun. (Emissiun dals 25 da zercladur 2006; redacziun: Guadench Dazzi).

«Jau gid gugent autras persunas» – la lavur da voluntarias e voluntaris en il Grischun

Il 2011 è l'onn dals voluntaris en l'Europa. La finamira è da far attenta la glieud a questa lavur. En Svizra vegn prestà var 700 milliuns uras lavur voluntaria e gratuita ad onn. Er en il Grischun s'engaschan blers, per exempel ad organisar la maisa magica, en il sport da skis, cun far transports per persunas pli passadas ubain cun gidar famiglias da l'exteriur. La Marella preschenta intginas persunas che fan lavur gratuita. (Emissiun dals 20 da favrer 2011; redacziun: Hubert Giger).

Joh. Künzle, Pfr. (1857–1945)

Ils 3 da settember èsi exact 150 onns dapi la naschientscha da Johann Künzle. Els davos 25 onns da sia vita ha il plevon da las ervas vivì a Zezras. L'uschenumà pievel venerava el e tegneva ses bestseller «Chrut und Uchrut» (per rumantsch «Flurems e zerclems») almain per la sontga scrittira; ils medis da ses temp al cumbattevan percunter. Pervi dad el ha il chantun Grischun survegni l'onn 1922 ina «Lex Künzle». Tgi era Johann Künzle vairamain? In guarider talentà, in scharlatan, in benefactor ubain in um da fatschenta raffina? La Marella va a la tschertga da respostas. (Emissiun dals 2 da settember 2007; redacziun: Maria Cadruvi).

Kneipp a Mustér

Las ideas da sanadad dal plevon Sebastian Kneipp en vegnidas «importadas» gia duas giadas a Mustér. L'emprima giada è quai capità l'onn 1895 entras il medi Augustin Condrau. Ses import ha tegnì quasi 60 onns. Uss èsi in da ses biadis, er in Augustin Condrau, che vul svegliar tar indigens e turists l'interess per Kneipp. El è l'iniziant e realisatur da la nova senda natirala. Tar l'inauguraziun ha el mussà che Kneipp n'è betg mo ir a pe blut tras l'aua. (Emissiun dals 10 da zercladur 2007; redacziun: Maria Cadruvi).

La preschentaziun:

«Marellas» dal Radio Rumantsch: Contribuziuns emessas ils onns 2001–2015, accessiblas en la Biblioteca chantunala sin disc cumpact.

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4734
www.chattà.ch

Rega – il salvament or da l'aria.

FOTO: PD